RAPPORTER OM UNDERVISNING OCH LÄRANDE I HÖGRE UTBILDNING | 2017:5

Mobilt lärande som pedagogisk resurs i campusförlagd lärarutbildning

Tore Nilsson
Pedagogisk ambassadör
Institutionen för språkdidaktik

Centrum för universitetslärarutbildning

Stockholms universitet

Mobilt lärande som pedagogisk resurs

i campusförlagd lärarutbildning

Tore Nilsson

Institutionen för språkdidaktik, Stockholms universitet

e-post: tore.nilsson@isd.su.se

Abstract: Projektet syftade till att undersöka och utveckla former för mobilt lärande med särskilt fokus på kurser i språkdidaktik inom Grundlärarprogrammets inriktningar mot F-3 och 4-6, samt Ämneslärarprogrammets språkliga inriktningar (inklusive motsvarande språkdidaktiska kurser inom KPU). Professionsutbildningar i allmänhet och lärarutbildningar i synnerhet ska inte enbart förmedla teoretiska och praktiska kunskaper och färdigheter inom vissa områden; de ska även förbereda för ett inträde i en specifik och mycket komplex yrkesroll, att lära sig tänka som lärare och att gradvis identifiera sig som lärare. Denna daning av en begynnande yrkesidentitet utgör professionsutbildningarnas stora utmaning och går bortom det som i lite svepande ordalag brukar beskrivas som att överbrygga teori och praktik.

Nyckelord: mobilt lärande, digitalt lärande, lärarutbildning, pedagogik, språkdidaktik

Rapporter om undervisning och lärande i högre utbildning 2017:5

ISSN 2003-1688

© Tore Nilsson

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning **2**
Abstract **3**
Bakgrund **3**
Projektets utformning och genomförande **5**
Resultat **6**
Diskussion **6**
Lärdomar **7**
Finansiering **7**
Referenser **7**

Abstract

Projektet syftade till att undersöka och utveckla former för mobilt lärande med särskilt fokus på kurser i språkdidaktik inom Grundlärarprogrammets inriktningar mot F-3 och 4-6, samt Ämneslärarprogrammets språkliga inriktningar (inklusive motsvarande språkdidaktiska kurser inom KPU). Professionsutbildningar i allmänhet och lärarutbildningar i synnerhet ska inte enbart förmedla teoretiska och praktiska kunskaper och färdigheter inom vissa områden; de ska även förbereda för ett inträde i en specifik och mycket komplex yrkesroll, att lära sig tänka som lärare och att gradvis identifiera sig som lärare. Denna daning av en begynnande yrkesidentitet utgör professionsutbildningarnas stora utmaning och går bortom det som i lite svepande ordalag brukar beskrivas som att överbrygga teori och praktik.

Bakgrund

Mitt ambassadörsprojekt utgick från ett behov av ökad digital närvaro i lärarutbildningarna på flera plan. För det första är IKT en viktig komponent i elevers lärande och digital kompetens skrivs fram i skolans styrdokument. Därför behöver också lärarutbildningarna innehålla digitala inslag både i syfte att stärka lärarstudenternas egna digitala kompetens men också för att utgöra ett underlag för ämnesdidaktiska överväganden kring hur digitala verktyg kan användas i skolans undervisning. För det andra fanns också ett behov av att stärka förutsättningarna för studenternas eget lärande via digitala verktyg.

Institutionen för språkdidaktik är, vad avser utbildning, organiserad i tre ämnesavdelningar: Svenska/Läs- och skrivutveckling; Svenska som andraspråk; Moderna språk och engelska. Alla tre ämnesavdelningarna är involverade i lärarutbildningen, dels genom kurser i språkdidaktisk teori som hör till ämnesstudierna, dels genom kurser inom den utbildningsvetenskapliga kärnan (UVK) som är gemensam för alla lärarutbildningar. Vad gäller svenska som andraspråk medverkar institutionen även i kurser med ämnesteoretiskt innehåll. Förutom dessa kurser med fokus på språk och språkdidaktisk teori ansvarar institutionen även för kurser i verksamhetsförlagd utbildning för ämneslärarstudenter med språk som första ämne samt för grundlärarstudenter med inriktning mot F-3.

Lärarutbildningen i språk (här avses Ämneslärarprogrammet, KPU, samt kurserna i svenska och engelska i Grundlärarprogrammet) vid Stockholms universitet bedrivs som campusförlagd utbildning. De digitala verktygen utgörs framför allt av lärplattformen Mondo samt VFU-portföljen, den plattform som används för dokumentation och examination av kurser i verksamhetsförlagd utbildning. Förutom dessa digitala inslag använder lärarstudenterna bland annat bibliotekets digitala resurser för informationssökning och läsning av kurslitteratur. Inom respektive kurs har kursansvariga lärare stor frihet att välja former för undervisning, interaktion och examination. Vissa kurser har tämligen omfattande digitala och multimodala inslag; i andra kurser har ett utvecklingsbehov identifierats.

Lärarutbildarna vid Institutionen för språkdidaktik, det vill säga merparten av institutionens lärare, har under flera år uttryckt behov och önskemål om stärkt digital kompetens, dels för sin egen skull, och dels för att kunna utveckla kurser med digitala inslag. Det projekt som pågick under 2017 hade till syfte att

- föra en diskussion kring användningen av digitala verktyg och andra resurser inom lärarutbildningen i språk;
- stärka lärarnas teoretiska kunskap om digitala verktyg och i digital litteracitet
- stärka lärarnas praktiska kompetens i att använda digitala verktyg i den egna undervisningen
- öka den pedagogiskt och ämnesdidaktiskt motiverade användningen av digitala verktyg inom lärarutbildningen, framför allt genom olika former av flipped classroom.

Genom att använda verktyg för mobilt lärande i olika faser av lärarutbildningen kan förutsättningar skapas för såväl denna brygga som för det mer komplexa identitetsformande arbetet. Inslag av mobilt lärande i de språkdidaktiska kurserna kan fördjupa studenternas förståelse för komplexa begrepp och samtidigt också tjäna som underlag för metadiskussioner kring användningen av olika verktyg, det vill säga undervisningen blir modellerande i Loughrans termer (model teaching). Genom att utgå från modeller för digital kompetens, till exmpel TPACK (Technological and Pedagogical Content Knowledge) kan nuvarande kurser analyseras och olika verktyg för mobilt lärande utvecklas, prövas och utvärderas (Chamblee & Langub, 2016). Inslag av mobilt lärande kan prövas i undervisningens olika faser, till exempel presentation av kursinnehåll i form av inspelade föreläsningar, formativ bedömning (såväl av lärare som av studenter) i form av interaktiva textbehandlingsprogram, underlag för examination baserade på digitala multimodala presentationer, till exempel annoterade och kommenterade lektionsinspelningar. Inom VFU-kurser ges redan idag goda möjligheter till mobilt lärande genom SU:s digitala VFU-portfölj, men dess potential är långt ifrån fullt utnyttjad. Som ett sammanhållande spår i projektet kommer former för flipped classroom att utvecklas, som ett stöd för såväl studenter som lärare. Den potential som finns i flipped classroom när det gäller formativ undervisning kan då utnyttjas mer till fullo.

Projektet motiveras teoretiskt dels genom den kognitivt inriktade motivationsteorin Self Determination Theory (SDT), utvecklad av Deci & Ryan (1985), dels genom en teoribildning kring kognitiv belastning eller utmaning, Cognitiv Load Theory, utvecklad av Miller (1956). Dessa båda teoribildningar har av bland andra Lakmal Abeysekera och Phillip Dawson (2014) föreslagits som fruktbara baser för en teoretisk förankring och för operationalisering av de inlärningsmekanismer som är centrala i flipped classroom.

I de teoretiska presentationer som projektet inkluderat (se nedan), samt även i det praktiska arbetet med att ta fram moduler för flipped classroom har dessa teoretiska ingångar använts för att diskutera strukturering och progression av kursinnehåll samt hur formativa inslag kan stärka studenternas känsla av sammanhang, autonomi och kompetens, vilka är de tre bärande konstrukten i SDT. Användningen av inspelningar med multimodala inslag (ord, filmer, bilder, figurer mm) bidrar dels till att strukturera ett innehåll, dels att i termer av kognitiv belastning underlätta både förståelse och inlärning av komplexa teoretiska begrepp såsom till exempel stöttning.

Projektets utformning och genomförande

Under året har en rad aktiviteter genomförts. Några aktiviteter har engagerat hela den undervisande personalen, några har bestått av individuella möten och konsultationer, medan merparten av aktiviteterna har riktats till institutionens tre ämnesgrupper. Projektets syfte och mål har underlättats och berikats av ett mycket bra samarbete med Hugues Engel, Romklass, vars projekt har stora likheter med mitt. Jag har också samarbetat med Medieverkstaden och Språkstudion.

Under projektets första månader gjordes en enkätundersökning i syfte att kartlägga undervisande lärares behov och förväntningar. Enkäten genomfördes i samarbete med Hugues Engel. Resultaten av enkäten låg till grund för samtal med institutionens ämnesstudierektorer samt med Hugues Engel och resulterade i följande aktiviteter.

Vårterminen 2017
15 feb Seminarium med SVA-lärare från ISD och SveFler om Flipped Classroom
21 mars Föreläsning om Flipped Classroom för ISD:s lärare
23 mars Seminarium Romklass om Flipped Classroom
10 april Workshop med MODES
21 april Workshop med Sv/LoS
27 april Workshop med SVA
1 juni Gemensam workshop med Romklass (upprepas 23 augusti)
12 juni Workshop Medieverkstan om flipped classroom och skärminspelningar

Höstterminen 2017
23 aug Gemensam worskhop med Romklass (samma som 1 juni)
27-28 sept Internat med ISD:s Forskarkollegium, där forskningsprojekt kring digitala verktyg diskuterades som en bland flera punkter
2 okt Deltagande i kursen E-lärandets juridik
5-6 okt Workshop kring FC och formativ bedömning med MODES
16 okt Workshop om flipped classroom i CEUL:s regi, tillfälle 1
6 nov Workshop om flipped classroom i CEUL:s regi, tillfälle 2
21 nov Lunchseminarium med RomKlass kring digitala verktyg för formativ bedömning

Förutom dessa gemensamma tillfällen har jag hittills haft enskild kontakt med ca 10 av institutionens lärare och diskuterat olika aspekter av mobilt lärande.

En uppföljande enkät om projektets resultat distribuerades till institutionens lärare. Enkäten planerades tillsammans med Hugues Engel.

Ambassadörsprojektet presenterades vid Lärarkonferensen 2018.

I nära anknytning till har jag också deltagit i ONL171 och där genomfört samtliga aktiviteter enligt kurskraven. Deltagandet i den här kursen har gett mig möjligheter att avsevärt fördjupa min förståelse för förutsättningar för kollaborativt lärande och den digitala teknikens roll i olika lärandesituationer.

Resultat

Projektet mottogs mycket väl bland institutionens lärare. En inledande förankringsprocess hos institutionsledning och ämnesstudierektorer underlättade detta. Den uppföljande enkäten visar på att de lärare som deltagit uppfattar att de ökat sin digitala kompetens och att de i högre utsträckning än tidigare använder något digitalt verktyg. Som exempel vill jag här framhålla en kurs i engelska i Grundlärarprogrammet där Scalable Learning införts med mycket gott resultat. Enkätsvaren pekar vidare på att den process som satts igång behöver fortsätta. Ett flertal svarande upplever att de skulle vilja ha mer ämnesdidaktiska diskussioner i återkommande forum. Vidare upplever flera svarande att den introduktion de fått när det gäller inspelningsverktyg för flipped classroom inspirerade dem att införa sådana inslag men att introduktionen inte var tillräcklig; de behöver mer handledning när de själva sedan ska sitta med sitt material. Flera svarande upplever att de har en lång startsträcka och ett visst motstånd mot de tekniska inslagen i flipped classroom. Några svarande uppger också att de hade förväntat sig mer teoretiska inslag under projektåret.

Diskussion

Digital kompetens och digitala verktyg har diskuterats och prövats vid institutionen i större utsträckning under 2017 än tidigare. I vilken utsträckning ambassadörsprojektets aktiviteter har bidragit till detta och i vilken utsträckning det större fokuset på digitala inslag i undervisningen är en effekt av tidigare diskussioner och tillkommande ramfaktorer i form av nya skrivningar i styrdokument är svårt att avgöra. Min slutsats är att den samlade digitala kompetensen vid institutionen har ökat väsentligt, fler lärare är involverade i diskussionerna nu än tidigare, och det finns en framväxande gemensam medvetenhet och digital mognad. Denna process behöver förvaltas genom ett kontinuerligt forum för ämnesdidaktiska (högskolepedagogiska) diskussioner som inbegriper digital kompetens så att de digitala komponenterna integreras i institutionens löpande utvecklings- och kvalitetssäkringsarbete. Framför allt ser jag ett behov av att belysa följande frågeställningar:

- Vad innebär digital kompetens för lärarstudenter?
- Hur påverkas förståelsen av en akademisk disciplin genom närvaro av digitala komponenter i utbildningen?
- Vad kännetecknar progression vad gäller digital kompetens i ett utbildningsprogram som Ämneslärarprogrammet eller Grundlärarprogrammet?
- Hur kan ytterligare integrering av teori och praktik ske i lärarutbildningen genom en systematisk användning av digitala verktyg?
- Flipped Classroom är en del av det större begreppet "active learning". Hur kan frågor och uppgifter formuleras så att de får en studentaktiverande och formativ effekt?
- Hur kan läraren hantera den information som potentiellt kan genereras i till exempel Scalable Learning (svar på frågor, reaktioner och kommentarer från studenter)?

Lärdomar

Att driva ett utvecklingsprojekt som är tänkt att påverka en institutions kurser kräver mycket god framförhållning och en detaljplanering som jag inte riktigt hade förutsett. Framförhållningen avser då inte främst lärares möjlighet att delta i olika aktiviteter utan i den administrativa betingade framförhållningen som finns när det gäller upplägg och utformning av kurser. Om jag skulle genomföra ett sådant här projekt igen skulle jag redan i samband med ansökan kontakta specifika kursansvariga för att förvissa mig om att förändringar skulle gå att genomföra under projekttiden och inte endast planeras.

Finansiering

Detta projekt kunde genomföras genom finansiering från Centrum för Universitetslärarutbildning, CeULs satsningar på pedagogiska ambassadörsprojekt vid Stockholms universitet under år 2017. Projektet var ett av åtta projekt som hade valts ut att genomföras.

Referenser

Abeysekera, L. & Dawson, P. (2014). Motivation and cognitive load in the flipped classroom: definition, rationale and a call for research. *Higher Education Research & Development* 24(1): 1–14.

Chamblee, G. & Langub, L. (Eds.). (2016). *Proceedings of Society for Information Technology & Teacher Education International Conference*. Savannah: Association for the Advancement of Computing in Education (AACE).

Deci, E. & Ryan, R. (1985). *Intrinsic Motivation and Self-determination in Human Behavior*. New York: Plenum.

Miller, G.A. (1956). The magical number seven, plus or minus two: Some limits on our capacity for processing information. *Psychological Review 63*(2): 81–97.

Stockholms universitet
Centrum för universitetslärarutbildning
106 91 Stockholm
Telefon växel: 08 – 16 20 00
www.su.se/ceul

Stockholms universitet